

Ingmar Persson

Hårdnackade missförstånd

Enligt en absolutistisk moralsyn implicerar en sats som (1) ”*P* bör (moraliskt) utföra *H*” en sats av formen (2) ”Ingen bör förhindra att *P* gör *H*”. Här tolereras inte att det föreligger motstridiga förpliktelser. I ett relativistiskt universum utesluter däremot inte (1) satsen (3) ”Någon bör förhindra att *P* utför *H*”. För min relativistiska teori är skälet till detta att (1) är en ellips för (1’). ”Givet de viljeattityder *P* har, bör *P* göra *H*”, medan (3) i sin tur kan utvecklas till (3’) ”Det finns varelser som äger viljeattityder sådana att givet dem, bör de förhindra att *P* gör *H*. Utan tvivel är (1’) och (3’) förenliga. Om man matar min formella moralteori med (universaliserbara) viljeattityder, blir produkten därför bara omdömen av typen (1’), t ex ”Givet att han har de och de viljeattityderna, bör Fritz döda juden”.

Är detta, som Tännsjö hävdar, ”illa nog”, dvs illa nog för att ställa min teori i tvivelaktig dager? Självfallet bär min stackars teori inte skulden till om skapelsen inkluderar nazister med ett så fanatiskt judehat att de är beredda att acceptera konsekvensen, att de själva likvideras om judiskt påbrå kan spåras hos dem. Inte heller avvärjar den oss moraliskt, ty mot en sats av typen (1’) kan alltid ställas en av formen (3’). Däremot signalerar den med sin relativism var gränsen för rationell argumentation går: I som överträden denna gräns, låten hoppet om bindande argument fara!

Vad i detta gör mig förtjänt av epitetet ”hårdning”? Denna anklagelse förbryllar – inte minst som den kommer från en som inte precis har profilerat sig som velourfilosof. Om något, tycks mig relativismen mer timid än absolutismen.

Slutligen måste jag konstatera att Tännsjö i de återopade artiklarna inte bemöter mina avslutande antiutilitaristiska funderingar. Det första tankeexperimentet berör han inte alls, och hans exempel på konflikten nytta- rättvisa skiljer sig i väsentliga hänseenden från mitt. Men detta är en historia för ett annat tillfälle – liksom den att jag i andra avseenden hyser reservationer inför min ursprungliga artikel.